

PTAČÍ CHŘIPKA:

**SKONCOVAT S NÍ MŮŽE JEN
ZÁSADNÍ REFORMA CHOVU ZVÍŘAT**

SHRNUTÍ ZPRÁVY

Ptačí chřipka, označovaná také jako aviární influenza či dřívějším názvem klasický mor drůbeže, se stává větší hrozbou. Ohniska nemoci přetrvávají déle a už nemají pouze sezónní charakter. Rychle se šíří a zabíjí volně žijící ptáky i drůbež.

Nejnovější kmen viru ptačí chřipky si od svého prvního výskytu v roce 2021 vyžádal na celém světě životy více než půl miliardy drůbeže. Mnozí z těchto ptáků byli uzavřeni v průmyslových velkochovech, kde byli intenzivně chováni pro maso nebo vejce. V těchto nehumánních systémech se běžně chovají desítky tisíc ptáků pro produkci masa, namačkaných na sobě v halách. Celosvětově žije mnoho nosnic v klecích, kde má každá slepice prostor přibližně jako list papíru A4.

Uznávané vědecké orgány, včetně Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA), opakovaně vyjadřují obavy z možného šíření ptačí chřipky mezi lidmi a z možné souvislosti s budoucími pandemiemi.

KDO ZA TO MŮŽE?

Vlády a drůbežářský sektor obvykle obviňují z ptačí chřipky volně žijící ptáky, čímž snižují význam role, kterou průmyslové velkochovy hrají při rozvoji této vysoce nakažlivé choroby. Mezinárodní vědecká pracovní skupina pro ptačí chřipku (Scientific Task Force on Avian Influenza), zřízená za účelem poskytování doporučení a pokynů vládám postižených nebo ohrožených zemí, však ve své zprávě z července 2023 zopakovala, že vysoce patogenní chřipka (HPAI) pochází z drůbežářského průmyslu, nikoli z populací volně žijících ptáků.

Volně žijící ptáci se ve skutečnosti ocitli v začarovaném soukolí, kdy se nemoc, posilo-

vaná v průmyslových velkochovech, vymkla kontrole. Ačkoli hlášené počty uhynulých volně žijících ptáků se udávají v desítkách tisíc, odhadované počty se pohybují v řádu milionů.

Donedávna ptačí chřipka přirozeně kolovala mezi volně žijícími ptáky a zvířatům většinou příliš neškodila. Při vniku do hal průmyslových velkochovů přeplněných ptáky, kam bývá přenášena na kontaminované obuvi, oblečení, strojích, krmivu a podestýlce, se však může vyvinout v nebezpečnou vysoce patogenní ptačí chřipku (HPAI).

Důvodem je, že chov drůbeže v průmyslových velkochovech vytváří ideální podmínky pro šíření nákazy. Toto stísněné a stresující prostředí poskytuje virům neustálý přísun nových hostitelů a umožňuje velmi rychlé šíření infekce mezi ptáky s potenciálem pro vznik nových kmenů.

V takovém prostředí se mohou rychle objevit vysoce škodlivé kmeny. Tyto kmeny pak mohou pronikat zpět za hranice průmyslových velkochovů, šířit se mezi volně žijícími ptáky a znovu se do chovů vracet, například prostřednictvím kontaminovaného oblečení a vybavení. Mezinárodní vědecká pracovní skupina pro ptačí chřipku uvádí, že od poloviny nultých let došlo „ve více případech“ k přenosu vysoce patogenní ptačí chřipky z drůbeže na volně žijící ptáky. Po dvaceti letech vývoje u drůbeže se nejnovější a nejsmrtelnější kmen viru již přizpůsobil volně žijícím ptákům, což znamená, že nezávisle cirkuluje ve volně žijících populacích, přičemž některá ohniska se objevují v odlehlých oblastech, kde se drůbež vůbec nevyskytuje.

PŘÍPRAVA PŮDY PRO PANDEMIE

Ptáci však nejsou jedinými zvířaty, které ptačí chřipka postihuje. Nemoc se rozšířila i mezi savce a infikovala mimo jiné i vydry, lišky, delfíny, lachtany a domácí psy a kočky. V říjnu 2022 se nakazili norci na velké farmě v Galicii, regionu na severozápadě Španělska. Co je však nejvíce znepokojivé, virus získal schopnost šířit se z jednoho norka na druhého, což až dosud u savců

nedokázal. A proto je nyní mnohem nakažlivější. Pokud by se u něj vyvinula stejná schopnost šíření mezi lidmi, začal by představovat skutečné pandemické riziko.

Přestože je zdravotní riziko ptačí chřipky pro člověka nízké, nelze jej zcela vyloučit. Od roku 2003 se ptačí chřipkou nakazilo nejméně 875 lidí na celém světě. Epidemie prasečí chřipky v roce 2009 a epidemie španělské chřipky v roce 1918, kterou způsobil virus chřipky s geny ptačího původu, výmluvně dokreslují, čeho jsou zoonotická onemocnění schopná.

Profesorka Devi Sridhar, vedoucí katedry globálního veřejného zdraví na Edinburské univerzitě, označila ptačí chřipku za tikající časovanou bombu. „Čím více šancí má virus na to, aby přeskočil na člověka a zmutoval, tím pravděpodobnější je, že se objeví nebezpečný kmen, který by mohl spustit další pandemii,“ řekla.

Ve společném prohlášení Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO), Světové organizace pro zdraví zvířat (WOAH) a Světové zdravotnické organizace (WHO) z července 2023 se uvádí: „Viry ptačí chřipky se běžně šíří mezi ptáky, ale rostoucí počet nálezů ptačí chřipky H5N1 mezi savci, kteří jsou člověku biologicky bližší než ptáci, vyvolává obavy, že by se virus mohl přizpůsobit tak, aby snadněji infikoval člověka.“

ZASTAVIT ŠÍŘENÍ

Řada studií ukazuje, že stresující a stísněné podmínky v průmyslových velkochovech přispívají ke vzniku, šíření a nebezpečnosti bakteriálních a virových infekcí. V současné době se vlády a průmysl v boji proti ptačí chřipce spoléhají na biologická bezpečnostní opatření, jako je omezení přístupu do chovů a dezinfekce prostor. Ačkoli je biologická bezpečnost důležitá, zprávy EFSA ukazují, že nestačí na zastavení nemoci v jejím počátku. Biologická bezpečnost totiž neřeší příčinu problému.

K řešení problému ptačí chřipky je zapotřebí

radikální změna přístupu podpořená jasnou strategií, na které se shodnou vlády i průmysl. V opačném případě bychom mohli v příštích letech čelit stále novým a novým ničivým ohniskům, která by zvyšovala pravděpodobnost případného nanejvýš ničivého rozšíření i na člověka. Vlády by proto měly zvážit nabídku finanční podpory chovů, které jsou ochotny se přizpůsobit, ukončit činnost nebo se přemístit do oblastí s malým počtem drůbežích farem.

ZAVEDENÍ TŘÍBODOVÉHO AKČNÍHO PLÁNU

Bez urychlených opatření budou pravděpodobně trpět a umírat další miliony ptáků i savců a zdraví milionů lidí může být vážně ohroženo.

1. HROMADNÁ VAKCINACE HEJN

V souvislosti s vakcinací se objevily obavy, mimo jiné proto, že na země, které očkují zvířata včetně drůbeže, jsou uvaleny obchodní restrikce. Další obavy se týkají obtížného rozlišení nakažených ptáků od očkovaných. Byla však vyvinuta vakcína proti ptačí chřipce H7N9, která dokáže odlišit nakažené ptáky od očkovaných. A země včetně Číny, Mexika, Egypta a Salvadoru již očkování povolují.

2. RADIKÁLNÍ RESTRUKTURALIZACE DRŮBEŽÁŘSKÉHO PRŮMYSLU

Vědecká pracovní skupina pro ptačí chřipku zdůrazňuje potřebu reformy drůbežářského odvětví a zdůrazňuje, že „je nutné přehodnotit povahu a udržitelnost systémů produkce drůbeže“. Uvádí, že „rizika HPAI jsou vysoká tam, kde se produkce [drůbeže] děje v prostředí s vysokou hustotou“, a zdůrazňuje potřebu snížit hustotu drůbežích farem.

Je nezbytné, aby drůbežářský sektor zavedl menší hejna, nižší hustotu osazení a odolnější plemena s vyšší úrovní přirozené imunity. Tím se sníží riziko vzniku a šíření vysoce patogenních kmenů ptačí chřipky. Prachové částice kontaminované virem se mohou šířit větrem mezi chovy, které se nacházejí blízko sebe. Proto

je třeba přestat umisťovat drůbeží farmy blízko sebe a soustředit je v určitém regionu, aby se omezilo šíření nákazy.

3. ZMĚNA ZPŮSOBU CHOVU PRASAT

Na celém světě se každoročně chová více než 1,4 miliardy prasat na maso. Většina z nich je zavřena v průmyslových velkochovech, což je ideální líhniště nemocí. Existují jednoznačné důkazy, že prasata mohou být infikována prasečími, lidskými a ptačími viry. Mohou také sloužit jako „míchací nádoby“ pro vznik nových prasečích, ptačích a lidských virů. Tento problém uznává i americké Centrum pro kontrolu a prevenci nemocí, které uvádí: „Vzniklý nový virus by pak mohl být schopen infikovat člověka a snadno se šířit z člověka na člověka“. A nedávná studie v 17 evropských zemích zjistila „vysoký výskyt viru influenza A v populaci evropských prasat“ a dospěla k závěru, že „jsou hostiteli pro stavební prvky, z nichž se

poskládají předpandemické chřipkové viry“. V důsledku toho by se měla snížit hustota osazení v chovech prasat, zmenšit velikost skupin, ve kterých jsou prasata chována, a chovat odolnější plemena. Je také nezbytné, aby chovy prasat nebyly seskupeny těsně vedle sebe.

Vyzýváme národní ministerstva zemědělství a drůbežářský sektor, aby ve spolupráci se Světovou organizací pro zdraví zvířat a Organizací OSN pro výživu a zemědělství zavedly tyto reformy, které jsou nezbytnou součástí boje proti ptačí chřipce.

Publikováno v srpnu 2023

Děkujeme [We Animals Media](#) za pomoc s vypracováním této zprávy.

[Celý text zprávy v angličtině najdete zde.](#)